

Riksdagens protokoll 1997/98:77

Tisdagen den 10 mars

Kl. 14.00 – 15.18

Protokoll
1997/98:77

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 2, 3 och 4 mars.

2 § Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 12 mars kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Statsrådet Thage G Peterson, inrikesminister Jörgen Andersson, kommunikationsminister Ines Uusmann, näringsminister Anders Sundström, försvarsminister Björn von Sydow och jordbruksminister Annika Åhnberg.

3 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1997/98:195

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:195 av Annika Jonsell om skatter och arbetslöshet.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 24 mars 1998.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 4 mars 1998

Margareta Winberg

Interpellation 1997/98:209

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:209 av Ragnhild Pohanka (mp) om Kosova.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 24 mars 1998.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning och resor.

Stockholm den 5 mars 1998

Pierre Schori

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:204 av Arne Andersson om lönetillägg inom Försvarsmakten.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 12 mars 1998.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 5 mars 1998

Björn von Sydow

4 § Svar på interpellation 1997/98:169 om dödsstraff

Anf. 1 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Rigmor Ahlstedt har frågat statsministern hur regeringen arbetar för dödsstraffets avskaffande och på vilket sätt regeringen tänker möta diskussionen om dödsstraffet här hemma. Interpellationen har överlämnats till mig.

Först vill jag hänvisa till de svar på motioner, interpellationer och frågor i vilka regeringen tidigare har redogjort för sitt agerande för avskaffande av dödsstraffet.

Sverige har sedan många år tillbaka aktivt verkat på det internationella planet för att dödsstraffet skall avskaffas. Frågan har drivits inom ramen för arbetet för skyddet av de mänskliga rättigheterna i olika forum, speciellt inom FN men även inom Europarådet och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE).

Sveriges samarbete i EU har inneburit nya möjligheter att verka mot dödsstraffet. Tillsammans med Italien och övriga EU-länder lyckades vi i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna 1997 för första gången få igenom en resolution som tar upp dödsstraffet.

Vid 1997 års möte tog också jag upp den svenska regeringens syn på dödsstraffet och beklagade att det fortfarande inte finns något universellt förbud mot dödsstraffet i internationell rätt. Jag uttryckte också djup oro över de dödsstraff som verkställts i strid med de bestämmelser och riktlinjer av inskränkande natur som finns för detta. Biträdande utrikesminister Pierre Schori fördömde året dessförinnan inför kommissionen bruket av dödsstraff och sade att Sverige reagerar starkt mot det varhelst i världen det förekommer.

Nya medlemmar i Europarådet uppmanas att snarast avskaffa dödsstraffet i fredstid och fr.o.m. dagen för medlemskapet förbinda sig att inte verkställa dödsstraff.

Arbetet för avskaffande av dödsstraffet förs vidare av Sverige genom insatser vid olika internationella möten, uttalanden, EU-samarbetet samt bilaterala åtgärder, såväl genom aktioner av mer generell karaktär som till förmån för enskilda dödsdömda. Från svensk sida pläderar vi för en aktiv hållning i samband med den översyn av riktlinjer för EU:s agerande gällande dödsstraffet som pågår för närvarande. Vi agerar i synnerhet då utdömda dödsstraff inneburit ett brott mot de begränsningar som trots allt finns i den internationella rätten för denna straffform. Vi erinrar löpande

om Sveriges hållning i dödsstrafffrågan i kontakter med de länder som ännu inte har avskaffat dödsstraffet. I avvaktan på ett generellt förbud mot dödsstraffet försöker Sverige förmå andra stater att ansluta sig till de internationella protokoll som reglerar avskaffandet av dödsstraffet, och vi stöder också de mekanismer och organisationer som söker fästa omvärldens uppmärksamhet på hur dödsstraffet i dag används.

Trots en skrämmande utveckling i vissa länder med en ökad användning av dödsstraffet är bilden inte entydigt negativ. Vi kan också glädjas åt en positiv trend där alltfler länder inför förbud mot dödsstraff eller de facto-moratorium av verkställande av utdömda dödsstraff.

Avslutningsvis vill jag säga att det i Sverige finns all anledning att ta människors inställning till dödsstraffet på allvar. Vår argumentering måste vara tydlig. Samtliga riksdagspartier är eniga i sin inställning mot dödsstraffet, och jag är övertygad om att de flesta i Sverige alltiämt betraktar rätten till liv som en av de mest fundamentala av alla rättigheter och därför anser att dödsstraffet inte hör hemma i en civiliserad värld.

Anf. 2 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Fru utrikesminister! Tack för det svar jag har fått!

Det här är en väldigt svår fråga. Den är så pass svår att jag drog mig länge innan jag över huvud taget ställde min interpellation. Jag är glad att så många ledamöter i riksdagen ställer upp här i dag.

Tack också för den här möjligheten att diskutera aktuella spörsmål direkt med regeringsföreträdare. Det är en stor förmån som vi har här i riksdagen.

Debatten om dödsstraffets vara eller icke vara fick en ny aktualitet eller rent av ett ansikte genom att straffet verkställdes i USA mot den unga kvinnan Karla Faye Tucker. Det väckte avsky och smärtade många.

Frågan hur vi från Sverige kan arbeta för att få ett slut på den här formen av straff är det naturligtvis mycket svårt att ge ett helt nöjaktigt svar på här i dag. Helst skulle vi som motståndare ha sett att utrikesministern hade svarat att Sverige har lyckats helt i sina strävanden. Tyvärr tror jag att vi kommer att få kämpa i motvind, och jag tror att det behövs ett oerhört kraftigt agerande.

Den första gången jag tog upp den här frågan i riksdagen ställde jag den direkt till statsministern. Det var precis efter det att Sverige blivit medlem i FN:s säkerhetsråd 1995. Jag fick då svaret att det var lätt att svara ja på frågan om Sverige skulle arbeta aktivt med detta. Den här gången får jag från utrikesministern ett mycket utförligt svar på hur man bedriver arbetet på olika nivåer i olika internationella sammanhang. Jag hoppas och tror också att utrikesministern känner att det finns ett brett stöd för att driva på ytterligare med de här frågorna. Jag önskar också att den här debatten skall ses som ett stöd i det arbetet.

Jag vill ta tillfället i akt att fråga utrikesministern hur vi som riksdagsledamöter i Sverige kan delta i det här arbetet på ett aktivt sätt. Vi har i dagarna fått en skrivelse från regeringen som behandlar Sverige i Förenta nationerna. Där finns en redogörelse av Sveriges agerande i FN:s verksamhet. Man tar upp humanitära frågor och avsnitt om mänskliga rättigheter och folkrätt. Där uttalas litet allmänt att Sverige verkar för ett fast och enigt uppträdande i diverse spörsmål, men jag finner inte just i den

här skriften något konkret agerande som innebär att det framförs krav på ett borttagande av dödsstraffet.

Det är ju motionstid på den här skrivelsen. Då undrar jag: Kan riksdagens ledamöter och Sverige kräva att utrikesministern och Sverige under avsnittet som behandlar folkrätt åläggs att aktivt bekämpa dödsstraffet i världen? Skulle det kunna vara ett ytterligare stöd i arbetet, eller är det olämpligt?

Jag vill också ta upp vårt agerande i samband med medlemskapet i EU. Jag hoppas och tror att det är ett redskap även i den här frågan. Det borde ju vara en självklarhet att när nya medlemmar begär inträde skall det vara förenat med ett krav på att omedelbart ta bort dödsstraffet ur landets straffsanktioner. Kan jag tolka utrikesministerns svar här i dag så att detta är på gång?

Så till sist den kanske allra svåraste frågan, nämligen hur vi möter den debatt som förs här hemma. Dessvärre finns det ju de som förespråkar ett införande av dödsstraff i vårt land. Jag har svårt att tro att de verkligen menar allvar. Men jag kan likväl inte blunda för att man för fram de här synpunkterna, och vi ser det på debattsidor i våra tidningar. I dagens Dagens Nyheter anför ju en skribent att vi i Sverige har för dåliga argument emot dödsstraffet. Hur tänker utrikesministern möta den debatten här hemma? Jag anser att den måste bemötas.

Anf. 3 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! Den här debatten är väldigt viktig att föra, som Rigmor Ahlstedt sade. Sverige måste ju verka mot dödsstraffet i alla de internationella forum där vi finns med. Det nämner ju också utrikesministern i sitt svar. Det gäller OSSE, Europarådet, EU, särskilt i samband med utvidgningen då man ställer krav på nya medlemmar, och förstås Förenta nationerna. Det är mycket vi skall hinna med under de två åren i säkerhetsrådet. Det här är en väldigt viktig fråga. Frågan om mänskliga rättigheter och frågan om dödsstraff, som jag tycker definitivt strider mot de mänskliga rättigheterna, är ju egentligen fundamentet för FN:s verksamhet.

Ett annat förhållande som vi bör beakta är att vi inte tillämpar dödsstraff i Sverige. Den sista avrättningen skedde 1910, och dödsstraffet förbjöds i lag elva år senare. Då är det mycket viktigt att vi inte utvisar människor från Sverige till länder där de riskerar dödsstraff. Jag vet att vi i princip inte gör det. Men det är mycket viktigt att man kontrollerar att de länder som vi utvisar folk till verkligen inte tillämpar dödsstraff. Det får bara inte hända att någon som utvisas från Sverige avrättas i det land han eller hon kommer till. Jag skulle vilja höra några synpunkter på detta från utrikesministern.

Sedan har vi den allmänna debatten som har tagits upp både i frågan och i svaret. Där är jag ganska oroad. Jag har med mig den debattartikel som finns i Dagens Nyheter i dag. Den redovisar en SIFO-undersökning som visar att 59 % av svenskarna är för dödsstraff för vissa typer av brott. När det gäller ungdomar är siffran ännu högre.

Låt oss titta på den debatt som förs av debattören i den här artikeln. Jag skall inte polemisera mot en person som inte är närvarande här, men jag tycker att det är oroande att de åsikterna finns i dag högt uppe i t.ex. de akademiska kretsarna. Det vanligaste argumentet mot dödsstraffet,

skriver debattören, är att livet är heligt. Men sedan konstaterar han att livet inte är heligt. Därmed är det snubblande nära till att säga att det inte finns något som heter människovärde heller. Då kan man ju acceptera dödsstraff rakt upp och ned.

Opinioner kommer ju aldrig utan vidare, utan de uppstår på grund av vad som händer i samhället och vilka grundläggande värderingar som gäller. Jag skulle vilja ha en kommentar från utrikesministern. Tänker regeringen göra någonting för att öka människors förståelse för hur orimligt det är att acceptera dödsstraff? Jag tänker särskilt på opinionen bland ungdomar.

Anf. 4 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Det är möjligt att jag inte hade gått upp i den här debatten om jag inte hade läst den skrämmande artikeln i dag.

Det här blir ju inte någon polariserad debatt eftersom alla talare här är eniga om motståndet mot dödsstraffet, efter vad jag kan förstå. Men det är ändå så viktigt att lyfta fram den här frågan. Kampen är ju inte vunnen än. Det är väldigt glädjande att så gott som alla partier är representerade här. Jag har inte räknat oss.

Jag vill också ställa en fråga om man kan göra något åt den här artikeln i dag. Ämnar utrikesministern göra någonting åt detta?

Socialförsäkringsutskottet var ju i Baltikum, och där finns ju dödsstraffet kvar. Något land sade att de har ett moratorium och att de inte verkställer dödsstraff. Men ett moratorium kan ju upphävas från en dag till en annan. Det är mycket säkrare om det står i grundlagen. Vi ser ju att opinionen i Sverige också vacklar.

Avrättningar sker ju i dag i USA. Vi har ju nyss läst om kvinnan i Mexico som avrättades. Det är ju ett statsmord på en medborgare. Man dödar varje år. Krig är ju också en fråga om mord, men vi tar inte upp den frågan här.

Dödsstraffet skall inte förekomma i moderna civiliserade staters rättssystem. Det kan ju också räknas som tortyr. Jag tycker att det kan betraktas som en omänsklig och förnedrande bestraffning på det sätt som åsyftas i artikel 3 i Europakonventionen. Dessutom har det visat sig att det inte fungerar i avskräckande syfte. Särskilt allvarligt är det emellertid att oskyldiga människor i vissa fall kan avrättas. Då blir det ett justitiemord. Rättskipningen kan aldrig fungera helt felfritt.

De två huvudargumenten mot dödsstraffet går tillbaka till 1700-talet och upplysningsfilosoferna. Överlagt mord i statsmaktens namn har funnits i mänsklighetens historia så länge man kan överblicka, men vi önskar nu att vi skall få uppleva ett slut på den saken. Historiskt sett har dödsstraffet ofta avskaffats när perioder av förtryck har upphört. Det är ju ganska länge sedan vi hade ett sådant förtryck i Sverige. På det sättet kan man säga att den trenden följs.

Jag anser att det är ett brott mot de mänskliga rättigheterna. Där står det att den första och viktigaste rättigheten är rättigheten till liv. I andra hand skall man skyddas mot grym, omänsklig eller förnedrande bestraffning. Detta finns med i många olika konventioner, t.ex. i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, i internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, i amerikanska konventionen om mänskliga rättigheter osv.

Prot. 1997/98:77

10 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Dödsstraffet liknar tortyr i så måtto att det kan anses omänskligt, grymt och förnedrande. När en fånge ges elchocker är det tortyr, något som är oacceptabelt under alla förhållanden. Men vissa stater anser att så mycket elchocker att personen avlider är acceptabelt. Jag tycker att det är lagstridigt. Jag vet att vi inte är oense om den här frågan.

Sedan är det frågan om hur det fungerar i avskräckande syfte. De som begår ett kallt beräknat, överlagt mord tror vanligen att de har chansen att klara sig. Annars begås ju mord oftast oöverlagt. Man är ofta mycket känslomässigt upprörd, och då avskräcker nog inte heller dödsstraffet.

Anf. 5 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Utrikesministern! Interpellanten och meddebattörer! I söndags var det den 8 mars. Jag vet att utrikesministern var en av de många som uppmärksammade kvinnornas situation i Afghanistan och det förtryck som kvinnor utsätts för där. Och även där praktiseras ofta dödsstraffet. Man kan bl.a. bli avrättad därför att man översätter Koranen till något annat språk än arabiska.

Jag har också med mig en bok av Salman Rushdie här framme. Det är ett sätt för mig att markera en avsky även för den typen av dödsdomar som utfärdas.

Men det är inte bara långt borta i andra länder som inte har så välutvecklad demokrati, eller som kanske inte har demokrati över huvud taget, som dödsstraffet tillämpas. Det finns, som vi har hört här, även i vårt närområde. Dödsdomen och avrättningen i USA av Karla Faye Tucker, som tas upp i interpellationen, satte dödsstraffet i en blixtbelysning. Jag tror att det var mycket obegripligt för många människor att den här dödsdomen verkställdes.

Det grundläggande skyddet för mänskliga rättigheter återfinns i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna som antogs av FN:s generalförsamling 1948. I några av artiklarna behandlas frågan om rätten till liv och olika typer av bestraffning. Vi kan läsa att envar har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet i artikel 3. Vi kan läsa att ingen må utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning i artikel 5.

Men det finns ännu inte någon internationell överenskommelse om ett totalförbud för dödsstraff. Däremot finns det specifika internationella instrument, t.ex. Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Den antogs av FN:s generalförsamling år 1966 och är bindande för alla stater som ansluter sig till den. Alla stater har inte gjort det.

I artikel 6 i konventionen förklaras att varje människa har en inneboende rätt till livet och att denna rätt skall skyddas genom lag. Vidare står i artikeln att dödsstraffet skall kunna användas vid allvarliga brott i enlighet med den lag som gällde vid tiden då brottet begicks. FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna har framhållit att artikel 6 i denna konvention visserligen inte förbjuder dödsstraffet men behandlar det i ordalag som tyder på att avskaffandet av dödsstraffet är önskvärt.

FN har under en lång rad år försökt att få gehör för tanken på att dödsstraffets användning skall minskas och att straffet på sikt helt borde avskaffas. Många nationer är ense om s.k. miniminormer, som bör respekteras i länder som fortfarande tillämpar dödsstraffet. Vissa resolut-

ioner om dödsstraffet har under årens lopp antagits av generalförsamlingen. I resolutionen från 1968 behandlas vissa rättssäkerhetsgarantier för personer som anklagas för brott på vilka dödsstraff kan följa. Det är resolution 2393.

I en annan resolution från 1971 anges som en målsättning att man gradvis skall minska det antal brott för vilka dödsstraff skall ådömas. Det tilläggs i en mycket försiktig formulering att önskvärdheten av att avskaffa detta straff i alla länder därvid skall beaktas. Det är resolution 2857.

Jag är också ledamot i utrikesutskottet. Där har vi tagit upp frågan om dödsstraffets avskaffande vid ett flertal tillfällen i samband med frågor kring mänskliga rättigheter.

Jag tror att det är bra att man tar upp de här frågorna i ett sammanhang där vi riksdagsledamöter har möjlighet att påverka och att ministrar tar upp det i sina överläggningar. Men det är även viktigt att man inte bara talar klart och tydligt utan också mycket högt. Jag hade hoppats att vår utrikesminister, Lena Hjelm-Wallén, hade kunnat ta upp det här direkt med företrädare för den amerikanska regeringen. Då menar jag det amerikanska dödsstraffet och fallet med Karla Faye Tucker.

Anf. 6 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att det är alldeles utomordentligt bra att den här frågan nu debatteras. Jag hade tillfälle att göra ett inlägg just kring dödsstraffet i den utrikespolitiska debatten, och jag tycker att det är utomordentligt att frågan hålls aktiv och att man får tillfälle att utveckla olika tankar kring det här.

Den här debatten präglas av att vi alla är överens om inställningen till själva sakfrågan. Det som däremot naturligtvis kan oroa en är bl.a. det som uttrycks i den debattartikel i DN som har publicerats i dag. Man blir inte alldeles klar över var debattören egentligen befinner sig. Men för oss som aktivt vill verka mot dödsstraffet är det naturligtvis väldigt uppfordrande när han konstaterar att de argument som motståndarna till dödsstraffet hittills har använt inte längre håller streck. De har inte den skärpa som behövs för att kunna gendriva den opinion som de som hävdar dödsstraffet faktiskt försöker bilda.

Jag skall inte upprepa argumenten mot dödsstraffet och förhållandena kring detta, utan mera konstatera att det bl.a. har skett en kraftig utvidgning av antalet medlemmar i Europarådet under 90-talet. Medlemskretsen uppgår nu till 40 medlemmar och ytterligare några europeiska stater väntar på att få bli medlemmar. I samband med att nya medlemmar tas upp i Europarådskretsen får man, precis som utrikesministern framhåller i sitt svar, förbinda sig att ansluta sig till stadgan om de mänskliga rättigheterna och det tilläggsprotokoll som där finns om att dödsstraffet inte får användas i fredstid. Det finns faktiskt även en begränsning i tilläggsprotokollet som det naturligtvis finns anledning att fundera över.

Eftersom jag har förmånen att vara svensk delegat i Europarådet har jag haft möjlighet att diskutera de här frågorna rent praktiskt. Det har jag gjort bl.a. med den nya medlemsstaten Ukraina, som så sent som för ett år sedan trots sina förpliktelser mot Europarådet faktiskt tillämpade dödsstraffet och som dessutom gjorde det på ett mycket uppseendeväckande sätt.

Prot. 1997/98:77

10 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag har hört argumenten från parlamentskamraterna från Ukraina. Jag har hört hur de resonerar kring den allmänna opinionens inställning i deras hemland och alla de frågorna. Då är det naturligtvis väldigt uppfordrande att från svensk sida kunna delta i debatten och påverka utvecklingen i de 15, 20 nya medlemsstater som på tio år har tillkommit. Där har dödsstraffet faktiskt också kunnat avskaffas, antingen de facto eller genom moratorier på olika sätt. Så det är en väldig framgång som mänskligheten på det sättet har fått.

Det som också oroar mig mycket är den allmänna opinionen, och det har även uttryckts av flera talare. Det fordras alltså mer kunskaper kring de här frågorna. Ett sätt att öka sina egna kunskaper och att också föra dem vidare till andra är att studera det som vår tidigare kollega, Hans Göran Franck, mycket utförligt och insiktsfullt skriver om dödsstraffet i den bok som han nyligen gett ut och som har titeln *Det barbariska straffet*.

Avslutningsvis skulle jag återigen vilja väcka frågan om det inte är dags för regeringen – och då närmast skolministern – att ta initiativ till att försöka få in den här frågan också i undervisningen i skolorna på olika nivåer. Jag tror att det är väldigt viktigt att man tidigt kan ingjuta ett stabilt motstånd mot dödsstraffet också i den uppväxande generationen.

Anf. 7 INGRID NÄSLUND (kd):

Fru talman! Utrikesministern! Ärade kolleger! När jag såg att den här frågan var på tapeten ville jag också gärna delta i debatten. Både Lena Hjelm-Wallén och jag har deltagit i FN-förbundets seminarium i dag. Det handlade om mänskliga rättigheter, och dödsstraffet var också uppe. Vi fick där höra att det trots allt går framåt. Under förra året beslutade sig ytterligare tre länder, tror jag, för att inte tillämpa dödsstraffet, och det är ju någonting som vi allesammans måste glädjas åt.

Samtidigt är det mycket oroväckande att ett land som USA, som ju i många avseenden brukar kämpa för mänskliga rättigheter, går från *better to worse* när det gäller dödsstraffet. Under föregående år såg vi en utveckling mot att allt fler dödsstraff verkställdes. Det var väl ingen av oss som inte mycket starkt upprördes över att den unga kvinnan Karla Faye Tucker trots allt avrättades.

Man kan fråga sig varför detta blev så upprörande. Jag tror att det var därför att det framstod så tydligt att hon hade upplevt en verklig förändring. Hon hade varit med om att begå ett mord för 15 år sedan och sade själv: Jag är nu en helt annan människa. Naturligtvis kan man ha olika åsikter om i vilken utsträckning det skall påverka, om det nu finns dödsstraff. Men tron på att människor kan förändras och rehabiliteras tycker jag är en viktig faktor när man diskuterar dödsstraffet. Hela hennes uppenbarelse bar syn för sägen att så verkligen var fallet, och det var också starkt omvittnat av hennes omgivning. Det hade också visat sig att hon hade kunnat vara en positiv kraft i fängelset bland sina medfångar.

Vi vet att i samma stat i USA – i Texas – förväntas ytterligare en ung kvinna, en fyra barnsmor, avrättas i april. Hon vill inte ens vädja om nåd av omtanke om sina barn. Hon är rädd att de skall vända sig mot samhället om de såg att hon trots begäran om nåd skulle avrättas. Jag kan på sätt och vis förstå hennes inställning. Men det gör det hela ännu mer

barockt att man inte ser till människors utveckling och att det inte finns en öppning för någon rehabilitering och förändring i människors liv.

Jag menar att vi måste försöka att kraftigt påverka inte minst USA. Vi delar ju många demokratiska värderingar med detta lands invånare och med dess ledning, även om det finns saker som vi vid olika tillfällen kan förvåna oss över. Jag har personligen mycket starkt upplevt att det inte minst är viktigt att påverka den kristna opinionen i USA, vilken jag har mycket svårt att förstå på den här punkten. När slaveriet en gång i tiden upphävdes var en väckelseevangelist – Charles G. Finney, mest känd under 1800-talet – en mycket mäktig kraft när det gällde att vända den amerikanska opinionen i den här frågan. Det skulle kunna hända än en gång, men då måste vi först vända den opinion som finns bland kyrkorna i USA. Den är, som jag har förstått det, väldigt entydigt *inte* i den riktningen.

Anf. 8 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Vi är väldigt eniga i sak. Dödsstraffet är oåterkalleligt, det är primitivt och det är inhumant. Det har ingen plats i en modern, civiliserad värld. Det är också därför vi i Sverige – regering, parlamentarikerna och organisationer – har arbetat så aktivt för att det skall avskaffas varhelst det används.

Naturligtvis måste man då sopa framför egen dörr. Vi måste vara varse hemmavid när vi får den debatt som då och då uppstår t.ex. i skolorna. Hans Göran Franck nämndes här, och hans bok är verkligen att rekommendera till läsning. Där får man alla de riktigt goda argumenten.

Det är förstås viktigt att man använder det principiella argumentet – rätten till liv. Men man måste också vara ganska rationell och gå igenom argument och motargument vad gäller straffets preventiva effekt, som det ibland talas om, samt brottsoffrens ”rätt” till någon sorts dramatisk revansch och sådana hemska saker som det naturligtvis inte går att bygga ett rättssamhälle på. Man måste alltså vara både principiell och rationell när man argumenterar i den här frågan, såväl hemma med våra ungdomar som internationellt.

I den här typen av argumentering är riksdagsledamöterna viktiga. Det är ju parlament som stiftar lagar, och det finns fortfarande 94 länder där dödsstraffet finns kvar. Alltså finns det stort utrymme för insatser. Här kan parlamentarikerna, i alla de forum som ni har, vara mycket viktiga.

Vi kan i år uppmärksamma de här frågorna mer än vanligt, eftersom vi firar 50-årsjubileet av förklaringen av de mänskliga rättigheterna. Under hela det här året kan vi stärka kampen för denna allra mest fundamentala mänskliga rättighet: rätten till liv.

Rigmor Ahlstedt frågade om det kommer något mer till riksdagen i samband med den här frågan. Det gör det i form av en skrivelse om hur regeringen agerar vad gäller mänskliga rättigheter. Den kommer senare i denna vecka. Där blir arbetet mot dödsstraffet mer utförligt behandlat, tillsammans med en massa andra frågor.

Regeringen är aktiv i dessa frågor. Det kanske inte i första hand är säkerhetsrådet som är forum för vårt arbete utan snarare Kommissionen för de mänskliga rättigheterna. Jag har därför citerat vad såväl Pierre Schori som jag har sagt där tidigare. Jag kommer i nästa vecka att tala i denna kommission igen och då föra fram vår traditionella argumentering. Jag

Prot. 1997/98:77

10 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

tror inte att regeringen behöver åläggas att göra något mer, men vi behöver alltid uppmuntras att ständigt ta fram de här frågorna. Och det gör vi – bilateralt, multilateralt, öppet eller diskret, allt beroende på vad vi tror har den största effekten för de människor som vi vill hjälpa.

Inom EU menar jag att det knappast behöver göras särskilt mycket mer. Dödsstraffet har inte verkställts av något EU-land sedan 1977, och alla medlemsstater utom Storbritannien har också skrivit under att de inte skall utdöma dödsstraff i fredstid. Det här hoppas jag att vi också skall ta med oss när utvidgningen sedan sker.

Anf. 9 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Fru utrikesminister! Kolleger! Tack så mycket för den här debatten i dag! Jag skulle vilja säga lycka till i det fortsatta jobbet. Jag tror att vi är många som på olika sätt kan hjälpas åt, inte minst att föra diskussionen här hemma. Debatten här hemma visar trots allt att det också finns positiva inslag.

Det skall vara en ungdomens riksdag den 15 maj 1998 här hemma, och jag har hittat en motion till den där man säger nej till dödsstraff. Jag blev dock litet fundersam över den, för den börjar så här: Det är inte värdigt en rättsstat som Sverige att ha dödsstraff. Då blev jag litet fundersam. Tror ungdomar att vi i Sverige har tankar på att införa dödsstraff? Eller kan man t.o.m. vara så okunnig att man tror att vi fortfarande har det? Diskussionen om att föra ut det här till skolorna ställer jag alltså helhjärtat upp på.

De här ungdomarna, som kommer från en gymnasieklass i Filipstad, motiverar väldigt bra varför man inte skall ha dödsstraff. Jag citerar från deras motivering: Dödsstraffet är helt odemokratiskt. Varje människa har ett unikt värde, och rätten till liv måste tryggas. Man bör ge människor en andra chans i livet. Tid att bearbeta sitt liv och sina handlingar kan innebära en omvärdering av livet. Det finns något gott inom varje människa.

Jag tycker att det känns skönt att ungdomar uttrycker sig på det sättet. Jag ser med spänd förväntan an vilken diskussion man får på ungdomens riksdag om just den här motionen.

Jag undrar: Kommer utrikesministern att ha tillfälle att delta i de här diskussionerna?

Anf. 10 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag tycker att det som Ingrid Näslund tog upp var väldigt viktigt, nämligen betydelsen av den kristna högern och stora kristna grupper i USA och vilken betydelse det skulle ha om dessa tog en annan ställning. För mig är det obegripligt att man kan läsa budorden selektivt. Det står ju: Du skall icke döda. Det är ett av budorden. Det står inget finstilt under om att det bara gäller enskilda människor. Det gäller också stater. Det finns inga undantag när det gäller budorden.

Jag tycker att man borde kunna ta upp detta i argumentationen även när man träffar regeringsföreträdare. Det har väl inte undgått någon av oss att Bill Clinton, USA:s president, ofta hänvisar till Gud när han vill göra andra insatser, t.ex. i utrikespolitiken. Då bör man även titta på de argumenten inom landet, t.ex. när det gäller dödsstraffets tillämpande.

Jag vill också säga något mer om utrikesutskottet. Eftersom jag är ledamot där tycker jag att det är viktigt att redovisa att vi i samband med behandlingen av en motion i utskottet konstaterade att Sverige systematiskt, under en lång rad av år, har verkat i internationella forum för att undantagslöst avskaffa dödsstraffet. Detta är ett arbete som utskottet naturligtvis stöder.

Jag vet att den svenska regeringen arbetar på det här sättet. För ett litet tag sedan talade jag med Laila Freivalds – det är ju ofta hennes ansvarsområde som anförs som skäl till varför man inte kan avskaffa dödsstraffet – och jag vet att även hon arbetar aktivt med de här frågorna i sina kontakter med kolleger från andra länder där man har dödsstraff. Det är alltså inte bara vi debattörer här som är eniga, utan vad jag förstår jobbar man aktivt från olika ministrars håll i den här frågan.

Jag skall avsluta med att läsa en dikt från en bok som heter *En bok för livet*:

Tre sudanska revolutionärer
har i dag på eftermiddagen arkebuserats,
sa de just när jag höll på att skära
i ägget jag hade stekt till kvällsmål, ett av tre.
De unnar en inte ens matro, hade jag kunnat tänka.
Men det gjorde jag inte.
Tre är ett alarmerande tal.
Man fattar det bättre än massmord.

Det är Eeva Kilpi som har skrivit de orden.

Jag tycker att just detta säger mycket om hur viktigt det är att få ha denna dialog och bedriva opinionsbildning ute i Sverige.

Anf. 11 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! Det finns ju ändå positiva tendenser i samhället. Det finns ganska många svenskar som både enskilt och i grupp arbetar mot dödsstraff. Det har nämnts en del om kristna grupper i USA. Jag vet att kyrkorna i Sverige arbetar för en manifestation i påskveckan mot dödsstraffet. Sveriges kristna råd arbetar med detta. Man hoppas få en rejäl manifestation som också kommer att synas i massmedierna. Man vill också ha en internationell manifestation. Då utgår jag från att man också tar kontakt med sina trosbröder och trossystrar i USA.

Här i riksdagen har vi en MR-grupp som träffas varje månad. Vi skriver brev till styrande i världen och protesterar mot dödsstraffet. Både i teorin men framför allt i praktiken tar vi upp aktuella fall – människor som är dödsdömda eller som redan har avrättats. Vi tar förstås även upp tortyroffer och brott mot mänskliga rättigheter. Det är Amnesty som hjälper oss med det praktiska arbetet i detta sammanhang. Vi får ofta svar på breven. Även de som har avrättat människor eller fattat beslut om detta får svara på varför de har gjort det. Jag tror att även det är ganska viktigt.

Skolan är förstås viktig, vilket Göran Magnusson tog upp. Som gammal lärare vet jag ju att undervisningen är oerhört viktig i denna typ av frågor. Frågan om mänskliga rättigheter och dödsstraff intresserar många ungdomar, och den bör säkert tas upp betydligt mer än vad som är fallet i dag. Jag tror att t.ex. riksdagen och regeringen behöver ge våra lärare litet

mer råg i ryggen. Det är jobbigt att vara lärare i dag. Det är mycket arbetssamt. Jag var på en demonstration utanför riksdagen för några timmar sedan där blivande lärare, lärarkandidater, visade att de är oroliga för sin framtid. Man måste tala om för dem att de har en viktig uppgift också när det gäller att informera om vad demokrati och mänskliga rättigheter är. Jag tror att det något underlättar deras svåra situation när de kommer ut som lärare.

Anf. 12 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! När jag satt här och lyssnade på det som sades om skolan tänkte jag: Skulle man inte kunna tänka sig att detta togs upp i samband med undervisningen om Förintelsen som skall ske i skolorna? Förintelsen var ju ett massmord som skedde på människor – zigenare, oliktankande och judar. Dödsstraff innebär ju mord i liten skala. Men inget lidande kan ju vara värre än vad en enda människa känner. Därför är det mycket viktigt att man talar om detta för eleverna. Det skulle man kanske kunna föra in i samband med den undervisningen. Det var en tanke som väl inte var helt huvudlös.

Vi får väl jobba med detta här hemma. Vi kanske kan hjälpas åt och gå ut till allmänheten med dessa frågor på något sätt. Vi lämnar det i utrikesministerns hand att fortsätta den kamp som redan pågår. Där har vi ju ingenting att erinra, utan vi tycker att det är en kamp som Sverige för med den äran. Men denna kamp behöver ytterligare förstärkas.

Sedan vill jag ta upp en sak till. Det är ju inte bara själva dödsstraffets genomförande som innebär tortyr utan det är också de dödsdömdas väntan i cellen. Det är också en form av psykisk tortyr som dessa människor utsätts för under många år. Jag ville också betona den tanken. I övrigt tackar jag för en intressant debatt.

Anf. 13 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Den här frågan har den karaktären att man inte kan vara nöjd förrän alla världens länder har avskaffat dödsstraffet. Samtidigt måste jag ändå säga att jag tycker att den socialdemokratiska regeringen på denna punkt har utfört ett förtjänstfullt arbete och nått framgångar bl.a. i FN under denna mandatperiod. Jag tycker att det finns skäl att understryka det. Ragnhild Pohanka uttalade just att regeringen har arbetat ordentligt med frågorna.

Jag tänkte även beröra dödsstraffet i USA, där användningen av dödsstraffet och verkställigheten av straffen har ökat under de senaste åren. USA har ju numera observatörsstatus i Europarådet, och inom Europarådet är vi nu ett antal ledamöter som har tagit initiativ till en resolution mot dödsstraffets användning i USA. Det finns alltså möjligheter att diskutera den frågan på ett som jag hoppas bra och framgångsrikt sätt.

När det gäller den svenska opinionen såsom den har kommit till uttryck i den opinionsundersökning som har gjorts för några veckor sedan, skall man naturligtvis vara litet försiktig med att dra alltför långtgående slutsatser. Min erfarenhet av kriminalpolitiska debatter är ju att människor i allmänhet har mycket lätt att snabbt svara ja på frågor om tuffa och hårda tag och hårda straff. När man väl kommer i diskussion brukar man också komma fram till en litet annan slutsats. Jag säger inte detta för att

underskatta resultaten av denna undersökning utan mer för att ändå något niansera detta. Men jag vill också understryka vikten av att vi i alla sammanhang försöker ta upp denna diskussion, därför att om vi i frågan om dödsstraff har en sviktande opinion i Sverige försvagar det naturligtvis också Sveriges möjligheter att i olika internationella organ verka för dödsstraffets avskaffande.

Prot. 1997/98:77

10 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 14 INGRID NÄSLUND (kd):

Fru talman! Jag vill bara för ett ögonblick återknyta till vad som hände i USA. När vi stod inför Karla Faye Tuckers förmodade avrättning vädjade jag både till utrikesministern och till Carl Bildt som då skulle träffa vice utrikesminister Talbot från USA om att ta upp frågan direkt med honom. Jag vet inte hur det gick med det. Förutom att vi gör alla dessa insatser i internationella forum tror jag att det också är viktigt att inte heller förtröttnas utan ta upp detta när vi möter höga regeringsföreträdare från t.ex. USA och naturligtvis från andra länder som Kina, där det fortfarande är alldeles förskräckligt i fråga om dödsstraffet. Jag blev ändå glad i dag när jag hörde att man inte längre avrättar människor under 18 år. Det är ett framsteg. Man måste ju arbeta även utifrån de små framsteg som man ser.

I slutet av den förra riksdagsperioden, när vi samtalade om hur värdegrunden skulle formuleras i läroplanerna för grundskolan och gymnasiet, hävdade vi kristdemokrater att människolivets okränkbarhet borde vara med i beskrivningen av värdegrunden. Vi motiverade det bl.a. med det faktum att var fjärde gymnasist då i en undersökning hade uttryckt att dödsstraff kunde vara befogat i vissa fall. Detta är alltså inte något alldeles nytt, utan denna utveckling hade börjat redan under den förra riksdagsperioden. Jag blev väldigt förskräckt när jag hörde att det då var var fjärde gymnasist. Nu är det förmodligen fler.

Vi vill inte tro att det är så illa ställt som det ser ut i undersökningarna. Men vi måste driva en stark opinion. Det är inte bara elever som behöver det etiska samtalet som kan hjälpa oss till riktiga ställningstaganden i väsentliga frågor. Det samtalet behövs också bland vuxna i vårt land. Det behövs i Europa. Man behöver vara fast i fråga om detta inom Europarådet när nya länder skall tas in.

Till sist skulle jag vilja fråga: Är utrikesministern beredd att verka för att vi får rätten till liv inskriven i Sveriges grundlag? Det är någonting som vi kristdemokrater propagerar för, eller argumenterar för. Det tror jag behövs.

Anf. 15 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag tycker att vi i år, då vi skall högtidlighålla förklaringen om de mänskliga rättigheternas 50-årsminne, har en stor möjlighet. Då skall vi göra det över hela spektrumet. Det handlar om alla slags mänskliga rättigheter. Men det handlar naturligtvis om rätten till liv. Detta skall vi göra i skolor, tillsammans med ungdomar, vid ungdomens riksdag, osv. Ungdomarna är nämligen mycket viktiga i detta sammanhang.

Jag tycker att det, just i samband med att vi minns Förintelsen och hur ondskan i det sammanhanget sattes i system, går väldigt bra att koppla

vidare och att mera allmänt fortsätta resonemanget om rätten till liv. Det skall vi göra i skolor och i organisationer.

När vi arbetar med detta är det naturligtvis angeläget att visa vad vi som individer kan göra och att det betyder någonting. Jag tror på detta med droppen som urholkar stenen. Jag tror också på de enskildas engagemang. Det må gälla att framföra saker i brev eller på annat sätt. Det betyder någonting. Det handlar då om organisationer och, naturligtvis, om politiken – vad vi gör här hemma och internationellt. Internationellt när vi möter företrädare för Kina, som ju befinner sig i en speciell situation med de väldigt många dödsstraffen där – och detta gäller även USA, där sådant här är en ökande trend – tar vi givetvis upp dessa frågor och kritiserar denna tendens. Det är en självklarhet från mina utgångspunkter.

I den svenska grundlagen, i 2 kap. 4 § regeringsformen står det tydligt och klart: ”Dödsstraff får icke förekomma.” Det tycker jag säger allt. Det sägs på ett klart och tydligt sätt, på det sätt som vi behöver uttrycka det. I alla sammanhang skall vi verka för rätten till liv, för det är ändå den allra mest grundläggande rättigheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1997/98:161 om svenska företag i Tyskland

Anf. 16 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat statsrådet Ulrica Messing vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att svenska företag i Tyskland inte skall behöva betala dubbla semesterlöner.

Interpellationen har överlämnats till mig.

Bakgrunden till det problem som Sten Andersson åsyftar är den lag som infördes i Tyskland 1996 om arbetsvillkor vid gränsöverskridande byggnadsarbeten, den s.k. utstationeringslagen. Avsikten med lagen är att i Tyskland gällande minimivillkor för arbetstagarna såsom lön, semester m.m. inte underskrids.

Vi har förstått att de tyska minimivillkoren i sig inte utgör något större problem för de svenska företag som är aktiva i Tyskland då de svenska anställningsvillkoren i huvudsak är likvärdiga med de tyska. Däremot upplever de svenska företagen att det administrativa merarbete som krävs utgör problem, och viss oro finns också för att företagen kan behöva betala dubbla semesterlöner.

Framför allt gäller detta för de småföretag som utför tillfälliga arbeten i Tyskland. Det kan också utgöra ett indirekt hinder för svensk varuexport då arbeten ofta utförs av monterings- eller installationsarbeten i samband med varuleverans.

EG-kommissionen har fått klagomål beträffande den tyska lagen från enskilda företag i flera EU-länder och undersöker just nu om lagen kan utgöra något fördragsbrott.

Regeringskansliet uppmärksammades på ärendet inför de årliga svensk-tyska tjänstemannakontakterna om handel och ekonomi i september 1997. Förutom vid dessa och andra tjänstemannakontakter har jag

själv tagit upp ärendet med företrädare för den tyska regeringen vid flera tillfällen. Vidare har vår ambassad i Bonn officiellt uppvaktat de tyska myndigheterna i frågan.

Just nu pågår diskussioner mellan svenska och tyska regeringstjänstemän för att klarlägga problemens orsaker och för att finna praktiska lösningar på dessa. Regeringen anser naturligtvis inte att det skulle vara rimligt att företagen skulle behöva betala dubbla semesterlöner. Regeringen arbetar således mycket aktivt för att lösa det problem som Sten Andersson tar upp.

Anf. 17 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag har för mig att statsrådet en gång sagt att han sökte exempel på handelshinder. Här finns ett uppenbart sådant. Vi behöver alla jobb som vi kan få i Sverige och även de jobb som vi kan få utomlands. Jag tror att det svenska ägerandet borde ha varit mera kraftfullt än det hitintills varit.

Statsrådet svarar inte på min fråga, utan han svarar om den s.k. utstationeringslagen. Det handlar då om anmälningsplikt och minimilöner. Den biten är förvisso hanterbar. Vad det handlar om är främst den tyska semesterlagen. Det är inte så som statsrådet här säger, alltså att man kan behöva, utan man *måste* betala två gånger. En svensk arbetsgivare kan inte, trots att han avsätter semesterpengar i Sverige, undgå att betala till den tyska semesterkassan. Det innebär en kostnad på 14,82 %, tror jag. Detta försvårar helt klart konkurrensen för svenska företag.

Man kan fråga sig varför två departement skall syssla med frågan. Så har det faktiskt varit; detta baserat på den korrespondens som jag har tagit del av.

Man kan också fråga sig hur det blir för svenska arbetstagares del. Arbetsgivaren betalar in pengar till den tyska semesterkassan men man måste själv stå för de sociala avgifterna. Frågan är alltså om det inte blir en sämre semesterersättning om man bara skall rätta sig efter de tyska villkoren. Det här är alltså inget indirekt handelshinder, utan det är ett direkt handelshinder för en del svenska byggföretag. De har korta monteringsstider och har folk under en kort tid i Tyskland. Man störs av den dubbla semesterersättningen och även av den tyska tullpolisen, som är mycket irriterande. Folk från ett svenskt företag kan vara kanske två eller tre dagar i Tyskland. De anställda får då i timal sitta i förhör hos den tyska tullpolisen. Var och en förstår att det kan uppfattas som diskriminerande på flera sätt. Det är uppenbart att tyskarna har sina egna regler. Jag har själv bevitnat det i Sachsen.

Häromdagen hörde jag att någon sagt att borgmästaren i Hamburg vill förbjuda offentlig upphandling från andra länder än Tyskland. Om det är sant är det besvärligt. Man ger inga förmåner till EU-medlemmar. Man betraktar nämligen EU-medlemmar och alla andra länders invånare/företag på samma sätt, så det är ingen fördel för Sverige i det här fallet att vara med i EU. Även om jag inte är en fanatisk EU-anhängare har jag faktiskt trott att EU-medlemskapet skulle innebära fördelar från konkurrenssynpunkt. I det här fallet är det uppenbarligen inte så.

Mot den bakgrunden vill jag fråga: Är statsrådet beredd att medverka till undantag för svenska företag i Tyskland då de följer svensk lag eller till att svensk lag ändras så att svenska företag kan följa tyska lagar och

Prot. 1997/98:77

10 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

avtal samt rätta sig efter tyska skatter utan att det får konsekvenser i Sverige?

Frågan är om man inte i Sverige är litet rädd för att få en form av EU-debatt, för det positiva i den frågan har inte precis dominerat under senare tid. Jag har nåtts av rykten om att byggfacket i Sverige nu börjar agera och inte vill släppa den svenska semesterersättningen. I så fall blir det problem för de här företagen.

Anf. 18 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! När jag såg att den här interpellationen skulle komma upp blev jag mycket intresserad. Inte minst intresserade mig statsrådets svar. Jag har nämligen själv för snart ett halvår sedan riktat en motsvarande fråga till regeringen. Då blev svaret från Ulrica Messing att regeringen såg allvarligt på problemet. I det skriftliga svaret stod det: Vi kommer att noga följa den fortsatta utvecklingen av frågan och aktivt arbeta för en lösning.

Vad är svaret i dag, fru talman, fem månader senare? Jo, slutsatsen är: ”Vi arbetar således aktivt för att lösa det problem som Sten Andersson tar upp.”

Fru talman! Konkret har det alltså inte hänt någonting som kan avhjälpa den här situationen, förutom detta att vi har fått ett ytterligare antal arbetslösa.

När jag ställde frågan i början på oktober förra året var 200 svenska företag registrerade med varierat antal anställda, från 1 till drygt 50, i just den här tyska semesterkassan. Det företag som jag då hade kontakt med undersökte jag just innan jag gick hit. Man har i dag avskedat 42 personer, och man har lämnat Tyskland, beroende på detta problem.

Under tiden, fru talman, säger man från regeringens sida att man ser allvarligt på frågan, att man försöker diskutera och att man arbetar aktivt. Men i verkligheten har det inte hänt någonting, förutom att arbetslösheten har ökat. Det kan inte vara regeringens ambition och vilja. Här krävs det, som Sten Andersson sade, mer av handling för att lösa detta. Jag vet inte om Sten Anderssons lösningar i den här situationen är de rätta, men någonting måste hända.

Om man inte får ordning på det här i diskussionen med tyskarna kanske vi får göra en speciallagstiftning. Det är fullständigt orimligt att vi i detta läge bara skall låta tiden gå och människor bli arbetslösa.

Jag förväntar mig något mera nu av handelsministern i hans nästa inlägg, att han inte bara säger att ”vi arbetar aktivt för att lösa problemet”. Det fick jag höra för snart ett halvår sedan. På den här tiden har människor blivit arbetslösa.

Därför är min uppmaning: Kom med någonting mera nu! Anvisa en annan lösning om ni inte kommer överens med tyskarna! Någonting måste hända – annars försvinner de här företagen från den tyska marknaden.

Anf. 19 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag har redovisat en lång rad kontakter som vi har haft med de tyska myndigheterna, där vi försöker sätta press på dem att ändra sina regler och ge dispens för svenska företag, eftersom de svenska lönta-

garna i Tyskland har minst lika goda semesterförmåner som de tyska reglerna kräver. Det är de tyska reglerna som är orimliga, de tyska kraven som är oacceptabla. Det är de som måste korrigeras, så att förhållandena blir acceptabla.

Vi är båda medlemmar i EU, och så här skall inte umgänget mellan två EU-länder fungera. Detta är handelshinder. Detta strider mot hela tanken på EU:s inre marknad. Det skall de som gör sig skyldiga till denna förändring i negativ riktning hantera.

Vi har tagit upp det på politisk nivå. Vi har tagit upp det i den blandade svensk-tyska regeringskommissionen. Vi har tagit upp det i EU:s inre marknadsarbete. Frågan är just nu föremål för behandling i EG-kommissionen. I umgänget mellan två regeringar är det här ungefär så långt som man kan gå i en sådan här fråga.

Jag skulle vilja ställa frågan, inte minst till Dan Ericsson: Vad har ni gjort för att påverka era tyska partikamrater, som ju har makten över de här frågorna i Tyskland? Har ni gjort någonting? Har ni skrivit brev? Har Alf Svensson skrivit till Helmut Kohl? Har andra kristdemokrater agerat och dragit sitt strå till stacken för att undanröja dessa orimligheter?

Samma fråga skulle jag vilja ställa till Sten Andersson. Även moderater lär ha goda kontakter i den tyska statsledningen. Hur har de utnyttjats i den här frågan? Det skulle vara intressant att veta.

Vi har, som sagt var, försökt sätta press på den tyska regeringen så gott vi förmår, men det är de tyska reglerna som är felaktiga och som behöver ändras. Vår utgångspunkt är inte att vi skall ändra regler för att ta bort trycket från tyskarna att göra någonting åt sina orimligheter. EU-medlemskapet har gett oss extra möjligheter att påverka Tyskland i den här frågan som vi inte hade haft om vi hade stått utanför EU.

Det är litet lustigt för mig att här prata med en moderat som Sten Andersson och lovprisa EU-medlemskapets möjligheter i den här frågan, men det gör jag gärna. Inte minst inom EU-arbetets ram har jag fått olika forum att dryfta de här frågorna, både direkt med Tyskland och kollektivt tillsammans med alla andra länder som är lika upprörda över det här som vi är.

Eftersom frågan är föremål för den här sortens förhandlingar, eftersom frågan ligger i EG-kommissionen och eftersom frågan är föremål för behandling i EU:s inre marknadsarbete, tycker jag att det vore dumt av oss att nu ägna vårt arbete åt inhemska funderingar på hur vi kan ta bort pressen från Tyskland, som är de som borde göra någonting åt det här.

Anf. 20 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Det man lär sig i politikens förskola är att om man har dåligt på fötterna är anfall det bästa försvaret. Pagrotsky sitter dock i den svenska regeringen, och det är väl regeringen som har störst ansvar för den här frågan. Att då försöka attackera Moderaterna och kd är litet väl genomskinligt.

Däremot är det bra att Pagrotsky säger att det här är oacceptabelt, att det är handelshinder och att det strider mot EU:s målsättningar.

Jag har, fru talman och herr statsråd, sagt ja till EU, men jag är ingen fanatiker, som sprang på badstränderna 1994 och sade att med EU kommer paradiset att öppna sig.

Jag noterar också att en stor del av svenska folket börjar efterlysa positiva effekter av EU-medlemskapet. Jag förstår att man inte är intresserad av att aktualisera en sådan här fråga, därför att det är ingen positiv effekt. Det strider mot EU:s intentioner, som statsrådet säger.

Visst är det bra att man förhandlar och diskuterar, men någonting säger mig att medan gräset växer dör kon. Precis som Dan Ericsson kunde verifiera har svenska företag dragit sig ur den tyska marknaden, därför att de orkar inte med den här pressen. Det är så små marginaler i dag på grund av den allmänna konkurrensen. Det är i och för sig bra, men skall man dessutom med små marginaler och korta tidsperspektiv sitta i förhör hos tyska tullmyndigheter varje gång man är i Tyskland och monterar ett hus tappar man självfallet sugen. Det viktigaste i dagens läge är att man tappar arbetstillfällen i Sverige. Jag trodde att vi alla var överens om att det är det som vi i hög grad skall arbeta mot.

Jag skall ta ett exempel på hur tyskarna uppträder som jag själv har upplevt *live*. Jag besökte med mitt utskott Sachsen i f.d. Östtyskland för två år sedan, och det handlade om svenska byggföretag. Då sade tyskarna att de var mycket intresserade av att få svenska företag till Tyskland för att bygga men att de ville bestämma hur många tyskar som skulle vara anställda i de svenska företagen. Då påpekade jag: Men det stämmer inte alls med EU:s regler. Då sade de: Vi sitter i Sachsen, och EU finns i Bryssel och Strasbourg, så vi bryr oss inte.

Om den attityden är utspridd i Tyskland i dag är det farligt, framför allt med tanke på att vi i Sverige är ökända för att vi redan innan vi blev EU-medlemmar följde EU:s regler till punkt och pricka.

Anf. 21 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! Det är en intressant tes som handelsministern tar upp i sitt försök att försvara att det inte har hänt någonting på snart ett halvår, nämligen att det nu är partier som skall förhålla sig till andra partier, i stället för att det handlar om staters umgänge med varandra, som i det här fallet. Det är alltså ytterst regeringarna som skall handla. Att partierna skulle behöva intervensera i andra länders politik är i och för sig intressant. Givetvis skall vi utnyttja de möjligheter vi har till kontakter, men ansvaret kan handelsministern inte springa ifrån. Ansvaret för att försöka få en ändring till stånd och att då driva förhandlingarna hårt ligger på regeringen.

Det är bara att konstatera att likheten mellan svaret i dag och det svar jag fick för snart ett halvår sedan är slående. Jag gick upp i debatten därför att jag tycker att det inte har hänt så mycket i verkligheten, förutom detta att svenskar har blivit arbetslösa på grund av dessa regler och att svenska företag lämnar Tysklandsmarknaden.

Enligt uppgift skall det nyligen ha varit en överläggning igen. Det skulle vara intressant att höra om det aktuella läget. Interpellationssvaret kanske skrevs innan, och det kan ha hänt ytterligare saker.

Pagrotsky säger att vi måste avvakta den formella gången. Men, fru talman, vi kan avvakta tills samtliga svenska företag är försvunna från marknaden. Vi är inte betjänta av det i Sverige. De som blir arbetslösa är inte betjänta av detta. Då får man kanske tillgripa extraordinära åtgärder. Sten Andersson har pekat på en möjlighet, en sorts undantagslagstiftning som gör att svenska företag inte drabbas på ett orimligt sätt. Det handlar

inte bara om semesterlönen. Det handlar faktiskt om att betala dubbla skatter. Jag fick nu ett nytt exempel på detta.

Litet mer klös nu! Handling nu, så att det blir resultat i förhandlingarna. Annars måste det läggas fram förslag till Sveriges riksdag så att det går att ordna så att företagen kan överleva.

Anf. 22 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Låt mig för en gångs skull säga att jag verkligen håller med Sten Andersson. EU behöver inte mer av klåfingrighet som förstör tilltron i Sverige till dels den inre marknadens sätt att fungera, dels det familjära umgänget mellan vänskapligt sinnade länder i Europa. Om detta inte går att lösa blir det en ytterligare belastning på EU:s anseende. EU behöver inte fler klumpigheter. Där är vi alla överens.

Vi är också överens om att det är regeringen som har ansvaret för frågan. Jag har redovisat en stor mängd saker som vi driver för att förmå Tyskland att ändra dessa orimliga tyska regler. Att vi inte har fått till resultat att Tyskland har gjort dessa ändringar ännu, är inte ett uttryck för att vi har legat på latsidan.

Även om ansvaret är regeringens, skulle ett litet strå till stacken – om engagemanget är så starkt som tonläget antyder – kunna dras av några andra partier, t.ex. i den här frågan. Mer allvarligt än så är det inte. Jag tänker inte överlåta regeringens ansvar att företräda Sverige till just dessa två partier.

Dan Ericsson frågade om hur läget är i arbetsgruppen. I torsdags var några tjänstemän från Närings- och handelsdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet i Bonn och förde ingående diskussioner om möjligheter att förena den svenska semesterlagstiftningens konstruktion med det tyska kravet på en kassalösning. Det är sedan tidigare etablerat att de svenska kraven är väl så stränga som de tyska, men de tyska tjänstemännen och experterna tolkar lagstiftningen så att det behövs en oberoende kassa. Det räcker inte med att arbetsgivaren har en lagstiftad plikt att betala ut semesterlön enligt den tyska lagen. Vi tittar på lösningar på detta.

Mötet ägde rum i torsdags. Det skall fortsätta. De resultat som kom fram där analyseras nu. De kommer att träffas igen inom kort. Det är ett intensivt arbete som pågår just nu.

Inriktningen är att det är de tyska reglerna som är fel. De är fel för alla länder i Europa. De drabbar konkurrenter till tyska byggfirmor från alla länder i Europa. Det är Tyskland som skall ändra sina regler, inte tvärtom.

Vilka alternativ vi överväger i den händelse detta inte fungerar tänker jag inte resonera om här. Det är, enligt min mening, inte det saken bör handla om.

Anf. 23 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Egentligen borde man inom Europeiska unionen ha en sådan regel att ett land inte skall få lov att införa regler som är direkt diskriminerande för andra medlemsstater. Innan man får lov att införa en sådan lag, måste en överinstans se över lagen för att se om den går i strid med EU:s intentioner.

Prot. 1997/98:77

10 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Statsrådet har humor. Det är alltid trevligt i debatterna. Det är ändå intressant att han tillmäter både Carl Bildt och Alf Svensson en sådan betydelse att de kanske skulle kunna ordna detta på ett bättre sätt än vad regeringen hittills har lyckats åstadkomma.

Skämt åsido, fru talman! Jag hoppas att jag slipper stå här om sex månader – det är i och för sig mitt i sommaren – och notera samma svar igen – precis som Dan Ericsson noterade i dag. Nu vet ni att en enig riksdag skulle uttala att detta inte är passande i våra argumentationer med EU. Vi måste från svensk sida visa oss litet tuffare. Jag tror att statsrådet håller med mig om att människor utanför Helgeandsholmen inte har uppfattningen att Sverige har intagit den tuffa attityd i EU-samarbetet som det borde ha gjort. Snus och sådant i all ära, men detta är faktiskt större.

Anf. 24 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Även jag tycker att Sverige på ett tydligare sätt än vad vi kanske har lyckats med under de första medlemskapsåren bör, inte minst inför opinionen, framhäva de nationella intressena i olika frågor. Det får inte bli så utsuddat som det ibland kan bli vid kompromisser och försvar av kompromisser så att den ursprungliga uppfattningen inte syns så tydligt.

Vi skall inte skämmas när vi då och då hamnar på en annan uppfattning i en fråga än majoriteten av EU-länderna. Jag skäms inte att säga att jag tycker att det är bra att Sverige just nu står utanför EMU. Jag känner att jag har en frände i Sten Andersson i den diskussion som ibland förs om att vi skall inordna oss och bli som alla andra i EU. Jag tänker inte darra på manschetten om någon frågar mig och jag säger att detta strider mot vad vi begär av EU:s inre marknad. Så går det inte att ha i regelsystemen om principen om fri konkurrens och fri rörlighet för arbetskraft över gränserna skall fungera.

Jag har gott hopp om att få svenska arbetsgivare, redan enligt nuvarande hantering, kommer att drabbas av att betala ut dubbla semesterlöner. De kommer att drabbas av mycket pappersarbete, mycket extra byråkrati och de kommer att drabbas av att ligga ute med pengar och göra ränteförluster. Men jag tror att det kommer att vara få undantagsfall som kommer att drabbas av att betala ut dubbla semesterlöner.

Men likviditetsproblem i en lönsamhetsmässigt pressad bransch och byråkratiproblemen är svåra och allvarliga nog för att vi skall agera med all den kraft jag just har redovisat. Därutöver är det oacceptabelt med den risk som dessa fåtal företag löper att få betala ut dubbla semesterlöner. Även en liten risk för ett så oacceptabelt utfall måste vi bekämpa kraftfullt.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1997/98:56 till trafikutskottet

Föredrogs men bordlades åter
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1997/98:SfU8
Socialutskottets betänkanden 1997/98:SoU14–SoU16 och SoU20
Kulturutskottets betänkande 1997/98:KrU6
Jordbruksutskottets betänkanden 1997/98:JoU14, JoU16 och JoU17
Bostadsutskottets betänkanden 1997/98:BoU7–BoU9

8 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositioner
1997/98:62 Regional tillväxt – för arbete och välfärd
1997/98:96 Vissa reformer av påföljdssystemet
1997/98:102 Sveriges tillträde till Brysselkonventionen
1997/98:110 Frysförvaring av befruktade ägg
1997/98:129 Ändringar i lagen (1980:1097) om Svenska skeppshypotekskassan
1997/98:131 Lagändringar med anledning av flyttning av viss verksamhet vid Riksförsäkringsverket till Söderhamn, m.m.

Skrivelser
1997/98:76 Demokrati och mänskliga rättigheter i Sveriges utvecklings-samarbete
1997/98:78 Transport av farligt gods
1997/98:122 En förnyad svensk Afrikapolitik inför 2000-talet

Motioner
med anledning av skr. 1997/98:79 Redovisning av arbetet med de allmänna barnfrågorna
1997/98:So6 av Gullan Lindblad m.fl. (m)
1997/98:So7 av Roland Larsson m.fl. (c)
1997/98:So8 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)
1997/98:So9 av Stig Sandström m.fl. (v)
1997/98:So10 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp)
1997/98:So11 av Barbro Westerholm m.fl. (fp)

med anledning av redog. 1997/98:RJ1 Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under år 1997
1997/98:Ub14 av Gunnar Goude m.fl. (mp)
1997/98:Ub15 av Britt-Marie Danestig och Johan Lönnroth (v)

**Fel! Okänt
växelargument.**

9 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 10 mars

1997/98:215 av *Bo Nilsson* (s) till arbetsmarknadsministern
Samhall

1997/98:216 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till arbetsmarknadsministern
Åtgärder mot arbetslösheten

1997/98:217 av *Rolf Gunnarsson* (m) till försvarsministern
Hemvärnet och frivilligorganisationerna

1997/98:218 av *Alice Åström* (v) till socialministern
Familjehemsplaceringar

1997/98:219 av *Birger Schlaug* (mp) till miljöministern
Interimistiska naturreservat för hotad skog

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 mars.

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 6 mars

1997/98:522 av *Karin Pilsäter* (fp) till socialministern
Kvinnors hälsa

1997/98:523 av *Karin Pilsäter* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Arbetslagslagstiftningen

1997/98:524 av *Karin Pilsäter* (fp) till arbetsmarknadsministern
Kvinnor och högre utbildning

1997/98:525 av *Karin Pilsäter* (fp) till arbetsmarknadsministern
Lön att leva på

1997/98:526 av *Karin Pilsäter* (fp) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Jämställdhet och föräldraledighet

1997/98:527 av *Karin Pilsäter* (fp) till statsrådet Thomas Östros
Skattelagstiftning och jämställdhet

1997/98:528 av *Karin Pilsäter* (fp) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Barnutlägg

1997/98:529 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till utrikesministern
FN-rekommendationen om icke-våldslösningar

1997/98:530 av *Karin Pilsäter* (fp) till statsrådet Thomas Östros
Regeringsförklaringen och den statliga beskattningen

1997/98:531 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till miljöministern
Naturreservat och turism

Frågorna 522–531 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll den 10 mars.

den 9 mars

Prot. 1997/98:77

10 mars

1997/98:532 av *Owe Hellberg* (v) till kommunikationsministern
Snabbtåg Gävle–Östersund

1997/98:533 av *Birgitta Hambræus* (c) till finansministern
Riksbankens överskott

1997/98:534 av *Bengt Hurtig* (v) till näringsministern
Försäljning av Enatoraktier

1997/98:535 av *Jan Olof Franzén* (m) till jordbruksministern
Bidragsrätter

den 10 mars

1997/98:536 av *Bertil Persson* (m) till justitieministern
Cigarettsmuggling

1997/98:537 av *Gudrun Lindvall* (mp) till statsministern
Sjukpensionärers möjlighet att inneha politiska förtroendeuppdrag

Frågorna 532–537 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens
snabbprotokoll tisdagen den 17 mars.

11 § Kammaren åtskildes kl. 15.18.

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

*Fel! Okänt
växelargument.*

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om frågestund	1
3 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Svar på interpellation 1997/98:169 om dödsstraff	2
Anf. 1 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	2
Anf. 2 RIGMOR AHLSTEDT (c)	3
Anf. 3 LARS HJERTÉN (m)	4
Anf. 4 RAGNHILD POHANKA (mp)	5
Anf. 5 CARINA HÄGG (s)	6
Anf. 6 GÖRAN MAGNUSSON (s)	7
Anf. 7 INGRID NÄSLUND (kd)	8
Anf. 8 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	9
Anf. 9 RIGMOR AHLSTEDT (c)	10
Anf. 10 CARINA HÄGG (s)	10
Anf. 11 LARS HJERTÉN (m)	11
Anf. 12 RAGNHILD POHANKA (mp)	12
Anf. 13 GÖRAN MAGNUSSON (s)	12
Anf. 14 INGRID NÄSLUND (kd)	13
Anf. 15 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	13
5 § Svar på interpellation 1997/98:161 om svenska företag i Tyskland	14
Anf. 16 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	14
Anf. 17 STEN ANDERSSON (m)	15
Anf. 18 DAN ERICSSON (kd)	16
Anf. 19 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	16
Anf. 20 STEN ANDERSSON (m)	17
Anf. 21 DAN ERICSSON (kd)	18
Anf. 22 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	19
Anf. 23 STEN ANDERSSON (m)	19
Anf. 24 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	20
6 § Hänvisning av ärende till utskott	20
7 § Förnyad bordläggning	21
8 § Bordläggning	21
9 § Anmälan om interpellationer	22
10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	22
11 § Kammaren åtskildes kl. 15.18.	23

